МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ, ПСИХОЛОГІЇ ТА БЕЗПЕКИ
Кафедра загальної та соціальної психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

Освітньо-професійна програма	«Психологія»
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Код та назва галузі знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Код та назва спеціальності	053 Психологія
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання	українська
Інформація по викладача	доктор психологічних наук, професор Ковальчук Зоряна Ярославівна

Львів 2025

Розробник: завідувач кафедри загальної та соціальної психології ННІУПБ, доктор психологічних наук, професор Зоряна КОВАЛЬЧУК

Розглянуто та затверджено на засіданні кафедри загальної та соціальної психології (протокол № 1 від «12» серпня 2025)

1. Характеристика дисципліни	
Семестр навчання	3 семестр
Обсяг	4 кредити ЄКТС (120 год.)
Анотація	Навчальна дисципліна спрямована на набуття теоретичних знань, практичних навиків, розумінні та усвідомленні здобувачами соціальної значущості системних знань про динаміку вікового розвитку особистості для успішного професійного становлення психолога, пізнавального принципу пріоритетність вікового диференційованого підходу у пізнанні особистості. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є: формування у здобувачів вищої освіти здатності до аналізу психічних явищ, станів та процесів; опанування здобувачами вищої освіти сучасних підходів до поняття вікова психологія, основних її теорій; вивчення рушійних сил індивідуального розвитку психіки; розуміння теоретичної моделі комплексної особистісної діагностики у віковому розвитку; з'ясування психологічного змісту «дитинства» як феномену життєвого шляху; засвоєння концепцій психічного розвитку у світлі нових відкриттів психогенетики; вміння застосовувати отримані знання та навики у проведенні досліджень з вікової проблематики; прогнозування розвитку особистості та формування її подальшого життєвого шляху; оволодіння здобувачами вищої освіти умінням самостійно працювати з навчальною літературою, використовувати довідковий матеріал, а також розвиток загальнонаукових умінь (аналіз, синтез, узагальнення тощо).
Мета вивчення дисципліни	Формування у здобувачів вищої освіти рівня бакалавр фахових компетентностей, необхідних для здійснення діяльності в сфері психології та програмних результатів навчання відповідно до ОПП «Психологія»

2. Програмні компетентності та результати навчання здобувача вищої освіти	
Програмні компетентності вивчення дисципліни	Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов
	Загальні компетентності: ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	Спеціальні компетентності: СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології. СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ. СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

Очікувані програмні результати навчання	ПРН 01.Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання ПРН 02. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань ПРН 09. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання ПРН 12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника ПРН 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності ПРН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності

3. Структура навчальної дисципліни

Теми занять	Кількість годин						Види навчання	Методи контролю
	денна			Заочна				
	л.	с.	с.р.	л.	с.	с.р.		
Тема 1. Вікова психологія як галузь психологічної науки	4	4	7	2		13	лекції, дискусії, обговорення, індивідуальні завдання, самостійна робота	усне опитування, виступи, обговорення конкретних ситуацій, захист індивідуальних завдань, тематичні виступи і презентації
Тема 2. Психологія раннього дитинства	4	4	7		2	13	лекції, дискусії, обговорення, індивідуальні завдання, самостійна робота	усні відповіді у формі «сократівських бесід», обговорення конкретних ситуацій, захист індивідуальних завдань, тематичні виступи і презентації
Тема3. Психологія дошкільного віку	4	4	7	2		13	лекції, дискусії, обговорення, індивідуальні завдання, самостійна робота	усне опитування, виступи, обговорення конкретних ситуацій, захист індивідуальних завдань, тематичні виступи і презентації
Тема 4. Психічні особливості розвитку особистості молодшого шкільного віку	4	4	7	2	2	9	лекції, дискусії, обговорення, індивідуальні завдання, самостійна робота	усні відповіді у формі «сократівських бесід», обговорення конкретних ситуацій, захист індивідуальних завдань, тематичні виступи і презентації
Тема 5. Психологія дорослішання	4	4	7	2		13	лекції, дискусії, обговорення, індивідуальні	усне опитування, виступи, обговорення конкретних ситуацій, захист

							завдання, самостійна робота	індивідуальних завдань, тематичні виступи і презентації
Тема 6. Психологія юності	4	4	7		2	13	лекції, дискусії, обговорення, індивідуальні завдання, самостійна робота	усні відповіді у формі «сократівських бесід», обговорення конкретних ситуацій, захист індивідуальних завдань, тематичні виступи і презентації
Тема 7. Психологія дорослості	4	4	7	2		13	лекції, дискусії, обговорення, індивідуальні завдання, самостійна робота	усні відповіді у формі «сократівських бесід», обговорення конкретних ситуацій, вирішення практичних завдань, захист індивідуальних завдань, тематичні виступи і презентації
Тема 8. Старість як етап онтогенезу	4	4	7		2	13	лекції, дискусії, обговорення, індивідуальні завдання, самостійна робота	усні відповіді у формі «сократівських бесід», обговорення конкретних ситуацій, вирішення практичних завдань, захист індивідуальних завдань, тематичні виступи і презентації

4. Організація навчання і контролю

Проведення занять та консультацій	Заняття проводяться в аудиторіях Навчально-наукового інституту управління, психології та безпеки згідно затвердженого розкладу. Консультації – згідно графіку консультацій
Відпрацювання пропущених занять	Усі пропущені заняття здобувач повинен відпрацювати не пізніше як за один робочий день до проведення останнього практичного заняття. Відпрацювання здійснюється відповідно до затвердженого на кафедрі графіка.
Допуск до підсумкового контролю	Поточне оцінювання виконаної здобувачем вищої освіти навчальної роботи здійснюється за національною шкалою та фіксується науково-педагогічним працівником у журналі обліку роботи академічної групи. Пропущені практичні заняття, а також отримані під час їх проведення незадовільні оцінки здобувач вищої освіти може відпрацювати: - не пізніше як за один робочий день до проведення останнього практичного заняття з навчальної дисципліни у семестрі, у якому семестровий контроль передбачений у формі заліку. У разі відсутності здобувача вищої освіти на останньому практичному занятті з поважних причин, він має право відпрацювати це заняття упродовж тижня з дня усунення поважних причин; - не пізніше як за два робочих дні до проведення екзамену. Основними формами індивідуального відпрацювання здобувачами вищої освіти пропущених занять або отриманих незадовільних оцінок є: - усно під час безпосереднього спілкування із науково-педагогічним (педагогічним) працівником з питань, передбачених планом практичного (лабораторного) чи семінарського заняття, яке було пропущене чи на якому була отримана незадовільна оцінка;

	- письмово у формі підготовки та захисту реферату тощо по одному з питань теми пропущеного навчального заняття чи заняття, на якому була отримана незадовільна оцінка. Реферат тощо є індивідуальним завданням, виконується здобувачем вищої освіти власноручно доступним для розуміння почерком обсягом 8–10 сторінок основного тексту; - письмово у формі розв'язання тестових завдань із питань теми пропущеного навчального заняття чи заняття, на якому була отримана незадовільна оцінка; - виконання практичних (лабораторних) завдань із питань теми пропущеного начального заняття чи заняття, на якому була отримана незадовільна оцінка; вирішення тестових завдань або інших творчо-аналітичних завдань шляхом застосування комп'ютерних технологій із питань теми пропущеного навчального заняття чи заняття, на якому була отримана незадовільна оцінка.
Система оцінювання	**Критерії поточного оцінювання знань здобувачів під час аудиторних занять**: - *відмінно* - здобувач у повному обсязі: володіє розумінням психічних явищ у різні вікові періоди людини, ідентифікує психологічні проблеми та пропонує шляхи їх розв'язання, розуміє закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань, пропонує власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання, складає та реалізовує програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника, взаємодіє, вступає у комунікацію, є зрозумілим, толерантно ставиться до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності, демонструє соціально відповідальну та свідому поведінку, слідує гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності. - *добре* – здобувач достатньо повно володіє: володіє розумінням психічних явищ у різні вікові періоди людини, ідентифікує психологічні проблеми та пропонує шляхи їх розв'язання, розуміє закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань, пропонує власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання, складає та реалізовує програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника, взаємодіє, вступає у комунікацію, є зрозумілим, толерантно ставиться до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності, демонструє соціально відповідальну та свідому поведінку, слідує гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності. - *задовільно* – здобувач в цілому володіє розумінням психічних явищ у різні вікові періоди людини, ідентифікує психологічні проблеми та пропонує шляхи їх розв'язання, розуміє закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань, пропонує власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання, складає та реалізовує програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника, взаємодіє, вступає у комунікацію, є зрозумілим, толерантно ставиться до осіб,

	що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності, демонструє соціально відповідальну та свідому поведінку, слідує гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності, допускаючи при цьому, окремі суттєві неточності та помилки; - *незадовільно* – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. **Результати навчання з аудиторної роботи** обчислюються за таким алгоритмом: – результат аудиторної роботи визначається як середній бал, помножений на коефіцієнт 8 та заокруглюється до цілого балу за математичними правилами; – середній бал дорівнює сумі усіх отриманих позитивних оцінок (балів), поділених на відповідну кількість, при цьому: а. мінімальна кількість оцінок має становити не менше 4; б. якщо кількість отриманих оцінок менша за зазначену кількість оцінок, то кожна оцінка, якої не вистачає враховується як «нуль» балів; в. кількість позитивних оцінок, які перевищують визначену мінімально допустиму («додаткових») кількість оцінок, враховуються з коефіцієнтом 0,5, такий коефіцієнт застосовується з метою мотивування здобувачів вищої освіти до покращення результатів оцінювання за аудиторну роботу; г. невідпрацьовані «незадовільні» оцінки та пропущені навчальні заняття враховуються як «нуль» балів; д. відпрацювання усіх «незадовільних» оцінок та пропущених навчальних занять не є обов'язковим. У разі, якщо за результатами оцінювання аудиторної роботи сума накопичувальних балів перевищує 40, то здобувачеві вищої освіти нараховується максимально допустимий результат – 40 балів. Формула розрахунку: $$РАР = \frac{СОБ}{МКО + КДО*0,7+КНО} * 16$$ де: - РАР – результат аудиторної роботи; - СОБ – сума отриманих оцінок у балах; - МКО – мінімальна кількість оцінок (1/3 (33%) від кількості семінарських, практичних, лабораторних занять, передбачених робочою навчальною програмою навчальної дисципліни. При цьому, якщо МКО становить дробове число, то до розрахунку береться наступне ціле число; - КДО – кількість «додаткових» оцінок – оцінок, що перевищують МКО; - КНО – кількість невідпрацьованих «незадовільних» оцінок та невідпрацьованих пропущених навчальних занять. Загальна **кількість балів за самостійну роботу** визначається як сума отриманих балів за виконання видів робіт, передбачених цією робочою програмою. Максимальна кількість балів за самостійну роботу становить 10 балів. Розподіл балів за темами наведений у нижченаведеній таблиці. **Розподіл балів за виконання самостійної роботи здобувачем у восьмому семестрі**

	<table><tr><td>Номер теми згідно робочої програми</td><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td></tr><tr><td>Максимальна кількість балів за тему</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>1</td><td>2</td><td>2</td></tr></table> **Підсумковий контроль** передбачений у формі **екзамену**. Оцінювання здійснюється за результатами накопичення балів поточного контролю (аудиторної – до 40 балів та самостійної робіт – до 10 балів) та підсумкового контролю (екзамену – до 50 балів). При цьому встановлюються максимальні суми балів: за виконання завдань у рамках аудиторної та самостійної роботи – не більше 50 балів та за виконання завдань, винесених на екзамен, – не більше 50 балів. У разі, якщо здобувач вищої освіти під час складання екзамену отримав менше 20 балів, екзамен вважається складеним на «нуль» балів. <table><tr><td colspan="2">Поточний контроль</td><td>Підсумковий контроль (ПК)</td></tr><tr><td>Аудиторна робота (РАР) (семінарські/практичні заняття та контрольні заходи)</td><td>Самостійна робота (РСР)</td><td rowspan="2">ЕКЗАМЕН (Е)</td></tr><tr><td>≤ 80</td><td>≤20</td></tr><tr><td colspan="2">≤ 100</td><td>≤ 100</td></tr><tr><td colspan="3">Підсумкова екзаменаційна оцінка = (РАР+РСР+РПК)/2 ≤ 100</td></tr></table>
Шкала та критерії оцінювання за шкалою ECTS	Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у ЛьвДУВС підсумкове оцінювання здійснюється за такою шкалою: 90 – 100 / відмінно / A; 82 – 89 /добре / B; 75 – 81 / добре / C; 64 – 74 / задовільно / D; 60 – 63 / задовільно / E; 35 – 59 / незадовільно / FX; 0 – 34 / незадовільно / F. Під час проведення контрольного заходу допускається користування здобувачами вищої освіти довідковими матеріалами та іншими джерелами інформації (програма, таблиці, бланки, тощо), визначеними викладачем. У разі використання здобувачем вищої освіти під час здійснення семестрового контролю недозволених джерел інформації він відсторонюється від виконання семестрового контролю, а на самій роботі, у випадку письмової форми контролю, науково-педагогічний працівник вказує причину та час відсторонення і за неї виставляється «0» балів, незважаючи на обсяг і зміст написаного.
5. Література та інформаційні джерела	

Основна література	**Основна:** 1. Сергєєнкова О., Столярчук О., Коханова О. Вікова психологія. Центр навчальної літератури, 2020. 376 с. 2. Гетьман Т.О., Кричковська Т.Д, Проблеми вікової психології: хрестоматія. ВД «Сварог», 2019. 469 с. 3. Савчин М., Василенко Л. Вікова психологія. Видавництво Академія, 2021. 376 с. **Додаткова:** 4. Ковальчук З.Я. Психологічна безпека особистості в освітньому середовищі у форматі її психічного здоров'я. Психологія особистості. Том 12 (1), 2022. С. 49-57. 5. Ковальчук З.Я., Завацька Н.Є. Психологічні особливості формування гуманістичних цінностей в умовах воєнного стану: віковий аспект. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна: збірник наукових праць / головний редактор З.Я. Ковальчук. Львів: ЛьвДУВС, 2024. Вип. 2. С. 31-37. 6. Ковальчук З.Я., Заверуха О.Я. Психологічні особливості розвитку емоційної стійкості: вікові аспекти феномену. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна: збірник наукових праць* / головний редактор З.Я. Ковальчук. Львів: ЛьвДУВС, 2024. Вип. 2. С. 37-45. 7. Лич О.М. Психологія життєстійкості осіб похилого віку : автореф. Дис…. д-ра психол. наук. Київ, 2021. 43 с. 8. Максимов М.В. Психологія розвитку рефлексивних вмінь особистості у молодшому шкільному віці : автореф. дис…. д-ра. Психол. наук. Київ, 2021. 44 с. 9. Маслюк А.М. Становлення психологічної думки в українській діаспорі XX століття: автореф. Дис…. д-ра психол. наук. Киіів, 2020. 40 с. 10. Підлісна С.В. Інтерактивне навчання як чинник розвитку особистості молодшого школяра : автореф. дис… канд. психол. наук. Київ, 2021. 21 с. 11. Kovalchuk, Z., Raievska, Y., Beheza, L., Ievtushenko, I., & Odyntsova, H. (2021). Socio-psychological features and legal norms of the life of adolescents from distant families of labor migrants. Amazonia Investiga, 10(46), 79-91. 12. Popovych, I., Semenov, O., Semenova, N., Zavatska, N., Kovalchuk, Z., & Zavatskyi, Y. (2022). Research of readiness of teachers of rural secondary schools for innovations. Amazonia Investiga, 11(54), 84-93. 13. Ihor Halian, Ihor Popovych, Inesa Hulias, Iyuriy Serbin, Olena Vyshnevska, Zoriana Kovalchuk, Anatolii Pyslar (2023). Correlation between personality traits of young athletes and their level of self efficacy. Journal of Physical Education and Sport, Vol. 23 (issue 5), Art 140, pp. 1119 – 1129. 14. O. Zaverukha, I. Popovych, Y. Karpenko, O. Kozmenko, O. Stelmakh, O. Borysenko, I. Hulias, Z. Kovalchuk (2022). Dynamics of Successful Formation of Professional Identity of Future Psychologists in Higher Education Institutions Revista Românească pentru Educaţie Multidimensională. Volume 14, Issue 1, pages: 139-157.

Методичне забезпечення	1. Ковальчук З.Я. Програма навчальної дисципліни «Вікова психологія» для підготовки здобувачів освітнього рівня «бакалавр», галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія» ННІУПБ. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2025. 8 с. 2. Ковальчук З.Я. Робоча програма навчальної дисципліни «Вікова психологія» для підготовки здобувачів освітнього рівня «бакалавр», галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія» ННІУПБ. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2025. 16 с. 3. Ковальчук З.Я. Вікова психологія: план проведення практичних занять для підготовки здобувачів вищої освіти освітньо-професійного рівня «бакалавр» галузі знань 05 Соціально-поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія» ННІУПБ. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 15 с.
Інформаційні ресурси	1. Система дистанційного навчання Львівського державного університету внутрішніх справ. URL: http://md.lvduvs.edu.ua. 2. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. URL: http//www.nbuv.gov.ua. 3. Офіційний сайт Львівської національної наукової бібліотеки ім. В.Стефаника НАНУ. URL: http:// www.lsl.lviv.ua. 4. Електронна бібліотека Львівського державного університету внутрішніх справ. URL: https://www1.lvduvs.edu.ua/elektronnyi-kataloh .